

Yttrande över ansökan om miljömål, Viscariagruvan, Kiruna Kommun. Mål nr 954–22

Laevas Sameby

Ombud: Förbundsjurist Jenny Wik Karlsson/ Advokat Inger-Ann Omma

Som ombud för ovan angiven sameby ("Samebyn") avger undertecknade följande yttrande. Fullmakt är sedan tidigare ingen

1. Samebyns inställning

Samebyn har i yttrande daterad 2023-09-04 redogjort för sin inställning i ärenden samt redovisat övergripande grunder för samebyns inställning. Samebyns inställning har ej förändrats.

Samebyn yrkar att tillstånd för gruvverksamhet inom Viscaria ej ska medges.

Bolaget har i sitt yttrande (ab 269) förklarat att folkrätten inte är bindande för domstolen och att den dualistiska principen inte innebär någon omedelbar effekt. Domstolarna förutsätts, enligt bolaget, tillämpa dessa internationella bestämmelser först när de har införlivats i nationell rätt genom lagstiftning.

2. Internationell rätt

En stat som är folkrättsligt bunden av en konvention har en skyldighet att fullgöra de förpliktelser som följer av konventionen. En folkrättslig bundenhet uppkommer genom bl.a. ratificering av en konvention. Av artikel 27 i Wienkonventionen om traktaträtten framgår att en stat som är folkrättsligt bunden av en konvention inte kan åsidosätta sina konventionsförpliktelser till förmån för regleringar i den interna rättsordningen. Det betyder att Sverige inte kan hänvisa till svenska nationella bestämmelser som skäl för att inte uppfylla en konventionsförpliktelse. Den omständigheten att Sverige som stat har tillträtt en konvention medför att den svenska lagstiftaren har en skyldighet att löpande se till att den nationella rätten stämmer överens med de internationella åtagandena.

Internationella konventioner kan införlivas med nationell rätt genom konstaterande av normharmoni, transformering eller inkorporering. Konstaterande av normharmoni, innebär att det konstateras att innehållet i svensk rätt redan överensstämmer med konventionen vilket innebär att några författningsändringar inte behövs. Samebyn har tidigare anfört att Girjasdomen ger uttryck för ett annat förhållningssätt rörande Sveriges internationella förpliktelser gentemot det samiska samhället än det som tidigare varit gängse uppfattning. Mot bakgrund av Girjasdomen får uttalandena i Mark- och miljööverdomstolens domar från år 2011 rörande Sveriges internationella åtaganden enligt ICCPR inte längre anses vara rådande. Högsta domstolens hänvisningar till internationella konventioner med hänvisning till dels grundlagen och dels internationell sedvana har företräde rörande tolkningen av Sveriges internationella åtaganden gentemot den samiska kulturen i förhållande till nationell rätt.

Enligt samebyn innebär Högsta domstolens dom i Girjassaken ett uttryck för dels för en konstaterad normharmoni och dels att staten är bunden av internationella rättsprinciper rörande urfolks rättigheter i form av internationell sedvana och som innebär att det inte krävs att dessa införlivas i nationell rätt utan gäller oaktat vilken princip (monism eller dualism) staten anses tillämpa ifråga om internationella konventioner m.m.

Urfolks rättigheter är uttryck för sådana mänskliga grundläggande rättigheter som enligt Sveriges konventionsåtaganden om enskildas mänskliga rättigheter ska beaktas vid tillämpning av svensk lagstiftning. Enligt principen om fördragskonform tolkning är domstolar och andra myndigheter skyldiga att så långt det är möjligt tolka svenska interna rättsregler på ett sådant sätt att de blir förenliga med Sveriges internationella åtaganden.

Principen om fördragskonform tolkning gäller vid all rättstillämpning, både för domstolar och statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter. Vid rättstillämpningen är det mot denna bakgrund också viktigt att en förvaltningsmyndighet eller en domstol börjar med att klargöra om en normkonflikt är enbart skenbar eller om den är verklig. Är det tveksamt om det föreligger en verklig normkonflikt kan problemet ofta lösas genom fördragskonform tolkning. Står det däremot klart, efter en grundlig analys av både lagbestämmelsens ordalydelse och övriga rättskällor som kan användas till stöd för tolkningen av denna och av den i ärendet aktualiserade konventionsbestämmelsen så som den ska tolkas utifrån tillgängliga rättskällor enligt Wienkonventionen, behöver den uppkomna normkonflikten lösas på något sätt. För detta ändamål finns ett antal principer att utgå från i rättstillämpningen. Det är i detta sammanhang som principerna om monism och dualism aktualiseras. Sverige brukar anges som en dualistisk stat men kategoriseringen av huruvida en stat är att betrakta som strikt monistisk eller dualistisk ska göras med stor försiktighet eftersom många stater bär prägel av båda dessa system.¹

Bolaget skriver vidare att det artikel 27 i ICCPR endast innebär ett skydd om skyddssubjekten enligt konventionen förvägras sina rättigheter. Om man läser Fosenavgörandet p. 117 redogör Høyesterett att avgörandena i bl.a Länsmän v. Finland I resp. II enligt domstolen inte anger var tröskeln för när en kränkning anses föreligga eller inte. I p. 118 hänvisar domstolen till avgörandet i den s.k Poma Pomasaken och att det ska röra sig om ett *substantive negative impact*, vilket enligt en svensk översättning skulle röra sig om en väsentlig och/ eller betydlig påverkan. Detta innebär enligt domstolen att det föreligger en kränkning av rättigheten enligt art. 27 om ingreppet leder till väsentligt negativa konsekvenser för samebyns rätt att kunna utöva sin kultur (renskötsel). Vidare skriver domstolen att denna bedömning måste göras genom en samlad bedömning av andra befintliga och planerade intrång. Det är enligt domstolen den samlade effekten av ingreppen som är avgörande om en kränkning föreligger eller inte (p. 119).

3. Samebyns inställning till Copperstone Viscaria AB:s ingivna Miljökonsekvensbeskrivning

3.1 Samhällsekonomisk analys

Rennäringen utgör såväl ett enskilt som ett allmänt intresse. Av bestämmelsen i 3 kap 5 § miljöbalken framgår att mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att i uttrycket så långt möjligt ligger att en avvägning ska göras mellan det skyddade intresset och motstående intressen (prop. 1997/98:45 del 2, sid 30 och 31- 32). Vid en sådan avvägning ska beaktas samhällsekonomiska hänsynstagande, t.ex. med hänsyn till

¹ Prop.2017/18:186 s. 60, SOU 2016:19 sid. 350

regionalpolitiska eller sysselsättningspolitiska intressen. Även konsekvenserna för berörda enskilda intressen ska vägas in. I uttrycket ligger också att enbart ekonomiska hänsynstaganden inte får äventyra de värden som bestämmelsen avser att skydda, annat än om en samlad bedömning i enlighet med 3 kap 1 § miljöbalken visar att detta främjar en från allmän synpunkt god hushållning (a prop.). Av samma förarbeten anges att med uttrycket påtagligt kan påverka utesluts bagatellartad påverkan. Endast sådana åtgärder åsyftas som kan ha en bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller som tillfälligt kan ha en mycket stor negativ påverkan på detta (a prop.). Samebyn menar att den planerade verksamheten dels i sig själv, dels tillsammans med andra verksamheter i området kommer att medföra en oacceptabel negativ påverkan på rennäringsringen. För uppfyllande av rekvisitet påtaglig skada i 3 kap. miljöbalken krävs att skadan antingen är bestående eller tillfällig men mycket stor (prop. 1997/98:45 II, s. 30). Med hänsyn till den ansökta verksamhetens planerade drifttid och med de konsekvenser som uppkommer till följd av verksamheten är den enligt samebyn att betrakta som permanent och med mycket kännbara konsekvenser för samebyns förutsättningar att kunna bedriva renskötsel. Det är av största vikt att miljöbalkens bestämmelser om långsiktig hushållning med mark, vatten och miljön tillämpas på så sätt att renbetesmarker finns att tillgå i tillräcklig utsträckning så att den samiska kulturen och renskötseln kan säkerställas för kommande generationer. Eftersom ytterligare en gruvetablering inom samebyns året-runt-marker enligt samebyn kommer att innebära en påtaglig försämring av samebyns förutsättningar att kunna nyttja dels de områden som rent fysiskt påverkas av den ansökta verksamheten och dels intilliggande områden inom samebyns året-runt-marker men också samebyns möjligheter att ta sig till områdena öster om året-runt-markerna.

Att bedöma det samhällliga värdet av ett stort ingrepp i naturen såsom Viscaria kommer att medföra krävs information om såväl samhällets vinst på såväl lång som kort sikt som gruvbrytningens kort- och långsiktiga kostnader. Det som litteraturen erbjuder i detta avseende är konsultliknande rapporter med bias åt olika håll.²

Det är viktigt att skilja på en samhällsekonomisk lönsamhet och den företagsekonomiska värderingen som inte internaliserar eller räknar in samhällets miljökostnader. Dessa riskerar enligt författaren att vara omfattande. I fall som rör omfattande ingrepp på natur och miljö borde enligt författaren innebära ett krav på att bevisa att exploateringen är samhällsekonomiskt lönsam på både kort och lång sikt.³

Samebyn delar denna uppfattning och menar att den utredning som bolaget tagit fram (ab 38) rörande den samhällsekonomiska konsekvensanalysen inte alls behandlar detta, vilket är en uppenbar brist. Dessutom menar samebyn att rapportens beskrivning av den historiska markanvändningen i området och dess betydelse i bedömningen av samhällsekonomiska konsekvenser kan sättas ifråga. Rapporten synes dessutom syfta till att underminera den samiska närvaron och den samiska markanvändningen i området.

I bolagets rennäringsanalys (ab 39) sid. 19 framställs samebyns ekonomiska omsättning som underordnad bolagets. Bolaget skriver vidare att, förutsatt att den ansökta gruvverksamheten bedöms acceptabel, att det bör vara möjligt att kompensera de renskötsel företag som påverkas negativt av gruvprojektet. Som bedömningsgrunder för tillåtlighet anger bolaget miljö-, ekonomi- och socioaspekter. Enligt samebyn saknar den ansökta verksamheten tillåtlighet utifrån samtliga angivna aspekter. Bolaget skriver avslutningsvis att kostnaderna för föreslagna åtgärder för att minimera konsekvenserna på rennäringsringen bör vara möjlig för gruvprojektet att klara av. Samebyn

²Lööf, Hans. *Är gruvbrytning i Laver ekonomiskt hållbart?* Sid. 71. KTH 2016

³ Ibid

menar att bolaget kraftigt underskattat konsekvenserna på renskötseln, vilket har betydelse både på bedömningen av tillåtligheten och utformningen av föreslagna villkor fogade till ett eventuellt tillstånd.

3.2 Kulturmiljöanalys

Samebyn menar att kulturmiljöanalysen (ab 34) och den del som den rör det samiska kulturlandskapet är undermålig. Bolaget hänvisar till det samiska brukarperspektivet som understryks i det program som finns för att bevara, bruka och utveckla samiska kulturlandskap (Åjtte 2014). Enligt samebyn är det samiska brukarperspektivet viktigt men utredningen hade med enkelhet kunnat redogöra för bl.a de uppgifter som finns registrerade på fornsök under Riksantikvarieämbetets hemsida. Det finns flertalet uppgifter om samiska kulturmiljöer i och framför allt omkring Kiruna. Att det som Sametinget har redogjort för saknas uppgifter om kulturhistoriska objekt i Viscariaområdet betyder enligt samebyn inte att det inte har funnits sådana men att dessa genom gruvbrytningen kan ha gått förlorade, precis som det är allmänt känt att kulturmiljöer går förlorade bl.a med anledning av skogsbrukets markanvändning osv. En sådan problematisering saknas helt i utredningen, vilket enligt samebyn är en brist. Om man kan konstatera att området idag, utifrån ett brukarperspektiv, utgör ett viktigt område för renskötseln kan man även utgå från att området haft betydelse för renskötseln och det dåtida samiska samhället längre tillbaka i tid (brukarperspektivet). Utredningen redogör för bl.a skifteskartor rörande ströängar osv. Dessa redogörelser härrör från år 1925, en tid då nomader (renskötande samer) inte hade rätt att inneha fastigheter. Med den metodik som bolaget har tillämpat får det den följd att det samiska kulturlandskapet beskrivs långt mer begränsat än i förhållande till andra invånare i samma område under samma tidsperiod.

3.3 Damning

Samebyn har alltigenom processen framfört oro kring konsekvenserna av bl.a damning på renbetet och områdets funktion. Samebyn menar att bolaget inte tillräckligt har utrett konsekvenserna av detta på renskötseln.

3.4 Vattnet

Enligt 1 § RNL innebär renskötselrätten en rätt att använda land och vatten till användning för sig (samebyns medlemmar) och deras renar. Samebyn har alltigenom processen konstaterat att den planerade verksamheten kommer att påverka inte bara samebyns faktiska möjlighet att nyttja markerna men också vattnet i och intill det planerade verksamhetsområdet. Verksamhetsområdet rymmer viktiga myrlandskap och vattendrag som har stor betydelse för rennäringen och den samiska markanvändningen. Detta perspektiv anser samebyn saknas i de utredningar som är gjorda avseende specifikt vattenfrågorna men även rennäringen (rennäringensanalysen osv).

3.5 Transporter

Transporterna utgör en följdverksamhet som påverkar samebyns markanvändning på det nu aktuella området samt intilliggande områden som är belägna utanför verksamhetsområdet. Samebyn vill här lyfta fram att påverkan från transporterna inte har prövats inom ramen för ansökan om bearbetningskoncession.

Av bolaget rennäringensanalys, ab 39 s. 17 anför Bolaget att transporterna inte kommer att utgöra något problem. Samebyn ställer sig frågande till hur Bolaget kommit fram till den bedömningen. Vidare anför Bolaget i analysen att den förväntade frekvensen av transporter är jämförelsevis låg, det framgår dock inte i förhållande till vad. Bolaget gör bedömningen att påverkan från

transporterna enskilt är låg. Samebyn vill återigen lyfta fram att det är den samlade bedömningen som ska ligga till grund för en bedömning.

4. Rennäringsanalys

Samebyn anser att den av bolaget upprättade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB), ab 39, tillsammans med bolagets kompletteringar och förslag till villkor inte uppfyller miljöbalkens krav och utgör således inte ett fullgott underlag för nu aktuell prövning avseende påverkan på rennäringen. Samebyn kommer under huvudförhandlingen att muntligt redogöra för hur området används för renskötsel.

Med anledning härav lämnar samebyn enbart övergripande synpunkter på Bolagets ingivna rennäringsanalys.

Samebyn vill inledningsvis tydliggöra att samebyn inte delar Bolagets uppfattning om att den planerade gruvverksamheten endast kommer medföra en liten påverkan på rennäringen.

Samebyn menar att det måste anses uppenbart att samebyn redan idag är hårt trängd mellan en mängd olika etableringar, verksamheter och barriärer inom samebyns områden. Mot den bakgrunden menar samebyn att det saknas skäl att ifrågasätta att även små tillkommande störningar påtagligt försvårar bedrivandet av rennäring för samebyn. Samebyn menar motsatsvis mot vad Bolaget anför, att varje nu tillkommande störning får betydande negativa konsekvenser. Samebyns är således av den uppfattningen att den planerade verksamheten påtagligt kommer försvåra samebyns möjligheter nyttja aktuellt område för renbete samt att röra sig mellan sinta betesområden. Vidare kommer verksamheten försvåra för en fri strömning genom området. Sammantaget medför detta att området funktion kommer upphöra.

Samebyn vill uppmärksamma domstolen på att Bolaget i rennäringsanalysen (s.1) själva anför att analysen kan innehålla felaktigheter och missuppfattningar. Samebyn menar att denna omständighet måste vägas in vid den samlade bedömningen av bolagets redovisade konsekvenser.

Renen som djur bygger upp sina kroppsreserver under barmarkstiden, vilket innebär att betet inom året-runt-markerna är av stor betydelse på renens förutsättningar att klara av vintertiden då betestillgången är mer begränsad dels med hänsyn till naturliga förhållanden som snö- och väderleksförhållanden och dels beroende på att vinterbetesresurserna minskar i hög takt, främst på grund av konkurrerande markanvändning.

Renen beskrivs som ett selektivt betande och idisslande djur. Beroende på hur väl renen kan välja det den betar har betydelse på hur mycket kroppsreserver renen kan lägga på sig. Om renen kan välja det bästa betet så att den kan få i sig den allra bästa grönskan kan den öka sin kroppsvikt betydligt mer än om den inte kan välja det den betar. Såsom samebyn har förklarat utgör myrmarkerna inom det område som antingen kommer att tas i direkt anspråk genom en eventuell gruvdrift eller områden som påverkas genom ex. buller- och risk för damning viktiga betestillgångar under ex. vårtiden då dessa töar tidigare och som kan tillhandahålla grön och späd växtlighet kontinuerligt under en betydande tid då det inte har hunnit börja grönska uppe i ex. mer höglänta fjällområdena.⁴ Myrarna i och omkring det planerade verksamhetsområdet rymmer ett betydande antal kalkkällor som kan erbjuda bete under stora delar av året, speciellt under våren är de viktiga eftersom det blir tidigt barmark kring dem och renarna kan gräva efter bland annat rötter.⁵

⁴ Myrens betydelse för renen och renskötseln, SLU 2014, sid. 26

⁵ Ibid sid. 20

Myrmarkerna har också en viktig funktion i samband med renarnas fria strövning och vid samlad flytt. Myrarna är bra att använda som flyttleder under höst-vintern, vintern och våren istället för att flytta igenom en tjock skog eftersom det är öppna ytor och ger en bra översikt över markerna och renarna.⁶

4.1 Kompensationsåtgärder

I utredningen om kompensationsåtgärder för rennäringen (ab 293) framgår att dessa kompensationsåtgärder inte ska vara förenade i ett tillstånd som villkor utan istället betraktas som ett frivilligt åtagande från bolaget. Samebyn motsätter sig en sådan ordning av flera skäl främst för att det vid en eventuell etablering av gruva i området är viktigt för samebyn och tillsynsmyndigheterna att kunna följa upp gruvverksamheten och att den bedrivs i förenlighet med tillståndet. Därtill är rennäringens frågor med hänsyn till att den planerade verksamheten planeras inom samebyns året-runt-marker och dess påverkan på rennäringens markanvändning av sådan betydelse att bolagets förpliktelser inte lämpar sig som frivilliga åtaganden utan ska regleras vid ett eventuellt tillstånd som fasta och tydliga villkor.

Vidare framställs det aktuella området som ett område som samebyn relativt snabbt flyttar förbi (sid. 3), vilket inte är korrekt. Området ligger inom samebyns året-runt-marker och renar vistas inom det aktuella området inom vilket gruvverksamheten planeras och intilliggande områden året runt. Renskötseln är en pågående markanvändning som enligt 1 § RNL (1971:437) som innebär en rätt att nyttja land och vatten till användning för samebyns renägare och deras renar. Denna rätt får inom det nu aktuella området utövas hela året enligt 3 § 1 p. RNL. Detta innebär att bolagets påstående rörande samebyns markanvändning och att samebyn relativt snabbt lämnar området är direkt felaktigt. Samebyn har bl.a vis synen förklarat hur samebyn nyttjar området och det renbetestyp som präglar området. Området och intilliggande områden rymmer viktiga betesresurser som bidrar till dessa områdens funktion för rennäringens bedrivande.

Samebyn anser att den av bolaget upprättade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) tillsammans med bolagets kompletteringar och förslag till villkor inte uppfyller miljöbalkens krav och utgör således inte ett fullgott underlag för nu aktuell prövning.

Samebyn anser att den av bolaget upprättade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) tillsammans med bolagets kompletteringar och förslag till villkor inte uppfyller miljöbalkens krav och utgör således inte ett fullgott underlag för nu aktuell prövning.

5. Bedömning av Följdverksamhet m.m

Samebyn delar inte Bolagets uppfattning att frågan om påverkan på rennäringen är slutligt avgjord.

Vid nu aktuell tillståndsprövning ska bedömningen ske utifrån påverkan från samtliga anläggningar och de följdverksamheter som är nödvändiga för en etablering samt därtill kumulativa konsekvenser. Att så är fallet har fallet framgått av rättspraxis och tydliggjorts i Högsta Förvaltningsdomstolen i det så kallade Norra Kärrmålet, 2047–14.

I NJA 2013 s. 613 hade tillåtligheten avgjorts genom en särskild dom, varefter Mark- och miljööverdomstolen gav tillstånd och fastställde tillståndsvillkor. Detta överklagades och kom därför att prövas av Högsta domstolen. Tillåtlighetsdomen innefattade inte någon fullständig prövning av den sökta verksamhetens påverkan på miljön i Natura 2000-områdena, vilket enligt Högsta domstolen medförde att en samlad bedömning skulle vidtas vid tillståndsprövningen och att den

⁶ Ibid sid. 23

skulle svara mot unionsrättens krav på fullständighet, exakthet och så slutlig att det är möjligt att skingra varje vetenskapligt tvivel i fråga om effekter från verksamheten på det skyddade intresset. Detta synsätt är också applicerbart i nu aktuellt fall avseende effekterna från verksamheten på det skyddade intresset rennäring samt samebyns enskilda rättighet, renskötsel.

Den omständighet att Bolaget innehar bearbetningskoncession inom aktuellt område, innebär således inte enligt samebyn att rennäringensfrågorna är slutligt avgjorda. Samebyns uppfattning är att en samlad bedömning av verksamheten inte skett, utan ska ske inom ramen för nu aktuell prövning och bedömas av domstolen.

Det är samebyns uppfattning att en gruvverksamhet inte kan tillåtas enligt de förutsättningar som råder. Samebyn anser att det finns stöd för detta synsätt i praxis, jmf mark- och miljödomstolens dom den 28 juni 2022 mål nr 1950–18 framgår bland annat. Samebyn vill göra domstolen uppmärksam på att det hänvisade rättsfallet berör vinterbetesmarker och inte året runt marker som nu aktuell prövning berör. Att området utgör året runt marker medför att konsekvenserna måste bedömas därefter.

Samebyn vill här också lyfta fram att exempelvis buller, damm och vibrationer inte prövats inom ramen för koncessionsprövningen. Samebyn menar således att ytterligare bedömningar i detta avseende är nödvändiga för att en korrekt bedömning av påverkan på rennäringen både som allmänt intresse och samebyns enskilda rätt ska kunna ske.

Samebyn anser sammantaget att dessa delar måste utgöra en del i bedömningsunderlaget gällande vilka konsekvenser/skada som kan uppstå för renskötseln.

6. Omfattningen av prövningen

Den verksamhet som sökanden avser bedriva medför en förändrad markanvändning inom området, då denna förändring medför att samebyn ej längre kan bruka området för renbete är verksamheten ej tillåten. I detta fall måste det också särskilt beaktas att det är fråga om samebyns året-runt-marker enligt 3 § 1p. RNL (1971:437), vilket samebyn inte anser att sökanden har gjort.

Samebyn menar att de konsekvenser som uppstår medför påtaglig irreversibel skada för renskötseln, vilket i sig utgör ett hinder mot en etablering enligt miljöbalken. De föreslagna villkoren medför inte att skadan läks. Därav ska tillstånd ej medges

Samebyn anser att inskränkningen av samebyns rättigheter samt vilken skada som kan komma att uppstå går mycket längre än vad sökanden angett i sin ansökan. Det faktum att bolaget föreslår vissa åtaganden (villkor) medför inte att det inte uppkommer påtaglig skada på samebyns markanvändning. Vidare måste det noteras att de villkor som föreslås till vissa delar är ofullständiga och oprecisa. Enligt samebyn är det oklart på vilket sätt villkoren leder till att skador på samebyns markanvändning avhjälps. Inte heller anser samebyn att föreslagna villkor kan sägas kompensera det intrång som verksamheten har på rennäringen som ett allmänt intresse. Inte heller kan samrådsförfarande och dialog medföra någon effekt på hushållningen med mark och vatten, vilka båda utgör en förutsättning för samebyn att kunna tillgodogöra själva renskötselrätten som är att nyttja land och vatten till underhåll för sig och sina renar. Dialog och information utgör heller ingen kompensation eller skadeförebyggande åtgärd för vare sig det enskilda eller det allmänna rennäringensintresset. Dessutom innebär flera av villkoren att tredje part, dvs samebyn och dess medlemmar, knyts till ett förpliktande för bolaget att efterleva ett eventuellt tillstånd.

Av kommentaren till miljöbalken framgår att vid bedömningen av vilka områden som skall anses vara av riksintresse beaktas renskötselns behov av sammanhängande betesområden och tillgång till alternativa betesområden inom de olika årstidsmarkerna samt alternativa flyttningssleder. Härvid

måste hänsyn tas till att renskötelsen inte är ett objekt som skall skyddas utan hela det funktionella sambandet måste beaktas. Eftersom påverkan på renskötelsen blir större än vad som framgår i koncessionsbeslutet måste ytterligare utredning enligt samebyn ske. Rennäringen utgör ett sådant skyddsvärt intresse att det måste till en fullständig bedömning av konsekvenserna på Laevas renskötsel. Utredningen bör vara så exakt och slutlig att det är möjligt att skingra varje vetenskapligt tvivel i fråga om effekter på renskötelsens bedrivande och framtida förutsättningar.

Inom verksamhetsområdet finns en av samebyns flyttleder som nyttjas årligen. I anslutning till verksamhetsområdet finns också flera svåra passager, dessa områden är av riskintressetyp. Notera är att flyttleder särskilt omnämns i förarbetena samt i Rennäringslagen 1971:437 där det fastställs att samebyn har rätt att flytta sina renar mellan olika betesområden. Av 23 § rennäringslagen framgår att sameby har rätt att flytta byns renar mellan skilda delar av byns betesområde. Denna rätt ingår i renskötselrätten, vilken är grundlagsskyddad.

I miljöbalken 3 kap 5 § framgår att i områden som är av riksintresse för rennäringen får intrång inte ske om detta påtagligt försvårar rennäringens bedrivande. Av kommentaren till miljöbalken 3 kap 5 § framgår att vid bedömningen av vilka områden som skall anses vara av riksintresse skall särskilt beaktas näringens behov av sammanhängande betesområden och tillgång till alternativa betesområden inom de olika årstidsmarkerna samt alternativa flyttningsleder.

Det ska i detta sammanhang noteras att regeringen särskilt har uttryckt att det är av största vikt att respektera de funktionella samband som måste finnas mellan olika delområden för att renskötsel skall vara möjlig och samekulturens fortbestånd därmed garanteras (prop 1985/86:3 s 57-58).

Motivet för att införa den skyddsbestämmelse för rennäringen som finns i 3 kap 5 § miljöbalken, och som innebär att områden som har betydelse för rennäringen skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra dess bedrivande, var enligt lagens förarbeten följande. Rennäringens markanvändningsanspråk har ofta fått träda tillbaka för andra viktiga markanvändningsintressen och ekonomiskt tunga aktörer. Främst gruvbrytning, vattenkraftutbyggnad och utbyggnad av vägar angavs ha lett till förluster av renbetesmarker.

Gällande vad som ska ligga till grund för en bedömning av åtgärder eller villkor som syftar till att minimera risken för skada ska den prövande instansen bland annat ta särskild hänsyn till hur åtgärderna påverkar riksintressena, jmf mål från Mark och miljödomstolen i Umeå P 1592–20 och Miljööverdomstolens dom meddelad den 12 november 2020 P 2707–19. Detta gäller även för åtgärder som ligger utanför riksintresseområdet. I dessa mål framgår följande; "Även om en åtgärd vidtas utanför ett riksintesseområde kan den innebära påtaglig skada på riksintresset och därför vara otillåten. Det avgörande är inte om åtgärden är lokaliserad inom eller utanför det utpekade riksintesseområdet. Det är åtgärdens konsekvenser för riksintressets värden och egenskaper som ska bedömas.

Samebyns uppfattning är att följdverksamheten undantagits vid bolagets samlade bedömning, vilket enligt samebyn inte är förenligt med kraven miljöbalken.

Samebyn menar att de föreslagna villkoren inte är sådana att de kan anses vara proportionerliga i förhållande till den skada som uppstår, varvid tillstånd ej ska medges.

7. Huvudförhandling

1. Samebyn har för avsikt att genom partsförhör med 2-3 personer i samebyn redogöra för renskötelsen inom det aktuella området samt samebyns markanvändning. Därutöver ska dessa personer redogöra för hur samebyn påverkas av dels befintlig och konkurrerande markanvändning i området och dels på vilket sätt den planerade gruvverksamheten kommer

- att påverka renskötseln i området samt hur den tidigare verksamheten i Viscaria påverkade samebyn.
2. Samebyn kommer också att redogöra för den historiska samiska markanvändningen och det samiska kulturlandskapet i och inom det i målet aktuella området.
  3. Samtliga förhör åberopas till styrkande av att den planerade verksamheten kommer att inverka mycket negativt på renskötseln och samebyns förutsättningar att bedriva en traditionell och naturbetesbaserad renskötsel. Förhören genomförs med fördel i samband med samebyns redogörelse för sin inställning (sakframställan) den 9 februari och eftersom det är fråga om styrelseledamöter i samebyns styrelsen är det enligt samebyn inte behov för att avlägga någon ed avseende partsförhör för dessa personer. Däremot bör förhören spelas in för det fall att saken blir föremål för överprövning.
  4. Samebyns sakframställan och ovan angivna förhör kommer att kunna genomföras inom den tidsram som domstolen har angett i förhandlingsordningen.

Dag som ovan enligt uppdrag

Jenny Wik Karlsson
Förbundsjurist

Inger-Ann Omma
Advokat